

Asia: VN/2821/2024

Lausuntopyyntö: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

a) Mitä vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

Ehdotusta pidetään sekä käytännön toiminnan että myös kustannusten osalta järkevänä. Tällöin laitoshoitoon ei myöskään ohjaudu lapsia sen johdosta, että on tarpeen käyttää rajoitustoimenpiteitä, vaan toimivaltaa tulee myös perhehoitoon.

Ehdotus edellyttää perhehoitajilta osaamista käytännön soveltamisen osalta, joten lakimuutoksen myötä on huomioitava perhehoitajien mahdolliset koulutustarpeet tältä osin osana perhehoitajien valmennuksia ja muuta koulutustoimintaa. Ehdotus lisää myös sosiaalityöntekijän vastuuta ja edellyttää työntekijöiden osaamisen vahvistamista.

b) Selkeyttääkö ehdotus lapsen kasvatuksen, valvonnan ja huolenpidon sekä perusoikeuksiin kajoavien rajoitusten välistä rajanvetoa sijaishuoltopaikan arjessa? Jos ei, miten säännöksiä tulisi muuttaa?

Selkeyttää ja esitys on kannatettava.

Huomioitavana asiana pohdimme, onko kasvatuksellinen- termi oikea, sillä tämä edellyttää viranomaisen tekemää päätöstä, ja on myös muutoksenhakukelpoinen asia.

2. Hallituksen esitysluonnoksessa esitetään terveydenhuoltolakiin (69 §) ja lastensuojelulakiin (16 b §) informatiivisluonteista viittausta voimassa olevaan sääntelyyn ns. hybridiyksikköjen perustamiseksi. Mitä vaikutuksia näette ehdotuksen taustalla olevan tavoitteen kannalta?

Nykyisellään ainoastaan informatiivisluonteisella viittauksella vaikutukset voivat jäädä heikoksi, tai niitä ei välttämättä ole lainkaan.

Tarpeellista olisi velvoittaa yhteistyörakenteiden luomiseen lastensuojelun ja terveydenhuollon, erityisesti psykiatrian kanssa. Mikäli sääntely jää löyhäksi, kyseisten yksiköiden muodostuminen ja toiminta voivat vaihdella huomattavasti eri hyvinvointialueilla.

a) Ovatko ehdotukset sääntelyltään selkeitä ja käytännössä toteutettavissa?

Näemme tarpeelliseksi muodostaa YTA-tasoinen työryhmä tähän. Kuntouttavaa laitospalvelua käyttävien potentiaalinen asiakaskunta on määrältään vähäinen. Osa hyvinvointialueista on mahdollisesti väestöpohjaltaan liian pieniä ja haavoittuvia kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun tarvittavan osaamisen osalta.

Lastensuojelulain 14 § moniammatillinen asiantuntijaryhmä ei mahdollisesti ole toimiva ryhmä näin spesifin asian pohdinnalle.

b) Miten arvioitte henkilöstölle asetettujen vaatimusten riittävyttä?

Kannatamme ehdotusta.

c) Ehdotuksen mukaan asiakassuunnitelma tulisi tarkistaa vähintään neljän kuukauden välein ja sen tueksi tulisi saada asiantuntija-arvio. Miten arvioitte sääntelyä lapsen rajoittamisen tarpeellisuuden arvioimisen sekä sen sisällön ja laajuuden tarkistamisen näkökulmasta?

Asiakassuunnitelman tarkistaminen vähintään neljän kuukauden välein on kannatettavaa. Samaan aikaan huomio kiinnittyy jälleen sosiaalityöntekijän työmäärän kasvamiseen, mikä taas ei ole kannatettavaa.

d) Mikä on näkemyksenne ehdotetun palvelun suhteesta erityisen huolenpidon jaksoon?

-

4. Esitetään muutettavaksi ja selkeytettäväksi nykyistä erityisen huolenpidon sääntelyä. Ovatko ehdotukset tarkoituksenmukaisia ja toteutettavissa käytännössä?

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 4.

Erityisen huolenpidon enimmäispituuden pidentäminen on perusteltua ja antaa mahdollisuuden tilanteen pidempiaikaiseen pysäyttämiseen ja näin ollen on suurempi mahdollisuus siihen, että nuoren tilanne muuttuu parempaan suuntaan.

62 ja 63§ Yhteydenpidon rajoittaminen ja rajoittamista koskeva päätöksenteko

Tarpeellista rajoittaa myös suhteessa henkilöihin, joita ei voida nimetä, kuten luonnoksessa esitetään.

64 ja 70 a § Tekninen valvonta lastensuojelulaitoksessa

Kameravalvonta asuinyksiköiden yleisissä tiloissa tulisi sallia. Tekninen valvonnan sääntely on hyvä ja lisää turvallisuutta sekä lapsia, että henkilöstöä koskien.

65 § Aineiden ja esineiden poisottaminen lastensuojelulaitoksessa

Välttämättömien voimakeinojen käytön mahdollisuus on tarpeellinen lisäys lakiin.

Tupakkatuotteiden ja tupakan vastikkeiden osalta aiempi mahdollisuus käyttää harkintaa niiden pois ottamisen osalta on ollut hyvä, nyt pykälän velvoittavuus saattaa aiheuttaa lisäongelmia, esim. tilanteissa, jossa lapsi alkaa jo lähestyä täysi-ikäisyyttä.

66 § Henkilöntarkastus

Rahavarojen ja maksuvälineiden lisäys pykälään on hyvä ja tarpeellinen.

66 a § Henkilönkatsastus

-

67 § Omaisuuden, lähetysten ja tilojen tarkastaminen ja lähetysten luovuttamatta jättäminen

-

68 § Kiinnipitäminen laitoksessa

Kiinnipidon rajaaminen lyhytaikaisiin tilanteisiin tulee mahdollisesti lisäämään terveydenhuollon arvioinnin tarvetta (ambulanssi, terveydenhuollon päivystys). Pidämme riittävänä, että aikaa ei rajattaisi, mutta taustatekstissä ohjattaisiin mahdollisimman lyhyisiin kiinnipitoihin.

68 a § Kiinnipitäminen lapsen laitoksesta poistumisen estämiseksi

Lisäys voi vähentää luvatta poistumisia ja on tarpeen mm. itsetuhoisten lasten suojelemiseksi.

69 a § Luvatta lastensuojelulaitoksesta poissaolevan lapsen etsintä ja palauttaminen

Sosiaalihuollon henkilöstön on tarpeen saada poliisin virka-apua matalalla kynnyksellä niissä tilanteissa, joissa arvioidaan, ettei esimerkiksi yksityisasuntoon voida mennä ilman poliisia mahdollisen väkivallan uhan vuoksi. Hätäpaikannus on tarpeellinen erityisesti niissä tilanteissa, joissa lapsi on välittömässä vaarassa.

69 b § Lapsen kiinniotto

Sosiaalihuollon henkilöstön toimesta tehtävä lapsen kiinniottaminen julkisella paikalla saattaa herättää ihmetystä lähettyvillä olevissa ihmisissä. Luvattomien poissaolojen katkaisemiseksi on kuitenkin välttämätöntä, että lapseen voidaan tarttua.

69 c § Kiinniotetun lapsen kuljettaminen

-

69 d § Perhekodista luvatta poissaolevan lapsen etsintä ja palauttaminen

Sosiaalityöntekijä ei voi olla käytännön toimija lapsen palauttamisessa. Myös perhehoitajalla tulisi olla vähintäänkin oikeus lapsen kotiin palauttamisessa tilanteessa, jossa sosiaalityössä on tehty päätös asiasta.

69 e § Poliisin virka-apu laitoksesta ja perhekodista luvatta poissaolevan lapsen kiinniottamisessa ja kuljettamisessa

Virka-apuun on nykytilanteessa liittynyt epäselvyyksiä, mikä on voinut kuormittaa sosiaalihuoltoa ja poliisiviranomaista sekä hidastaa huomattavasti lapsen kiinnisaantia. Selkeämmällä säädännöllä voidaan turvata nopeampi palauttaminen sijaishuoltopaikkaan, jolloin lapsen suojelun tavoite toteutuu nykyistä paremmin.

71 § Erityiset rajoitukset kuntouttavan suljetun laitospalvelun aikana

-

72 § Erityiset rajoitukset erityisen huolenpidon jakson aikana

-

6. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta ja täsmennettäväksi viraston nykyistä rakennetta. Vastaisivatko ehdotukset tätä tavoitetta?

Kyllä

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 6.

-

7. Esityksen tavoitteena on vahvistaa kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen oikeutta erityiseen suojeluun. Vastaavatko ehdotukset tätä tavoitetta?

-

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 7.

-

8. Vapaamuotoiset huomiot koko esityksestä.

Esitysluonnos on laaja ja sisältää merkittäviä perusoikeuksiin ja ihmisoikeuksiin liittyviä uudistuksia.

Laitospainotteisen lainsäädäntöuudistuksen rinnalla on tärkeä kiinnittää huomiota olemassa oleviin ja integraatiota lapsen ja nuoren hoidon turvaamiseksi hyödyntäviin toimintamalleihin. Esimerkkinä Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen lasu-tiimi.

Esityksessä sosiaalityöntekijän hallinnollisten tehtävien määrä kasvaa entisestään, mikä voi hankaloittaa asiakkaiden kanssa tehtävää, suhdeperustaista muutostyötä.

Seuraavassa lastensuojelulainsäädännön muuttamisen vaiheessa sosiaalityöntekijän työtä tulisi viedä enemmän suhdeperustaiseen muutostyöskentelyyn ja vähentää yksittäisen sosiaalityöntekijän virkavastuun laajuutta. Muissa ammattiryhmissä virkavastuun laajuus ei vaikuta lainsäädännön perusteella olevan yhtä laaja.

Penninkangas Tanja
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue - perheiden palveluiden
palvelualuejohtaja Satu Mäki-Fossi, johtava lakimies Soile Lepistö ja
sosiaali johtaja Tanja Penninkangas